

Artykuł

Kształtowanie umiejętności praktycznych część II

Kształcenie praktyczne może być realizowane u pracodawcy lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych, centrach kształcenia zawodowego (CKZ), warsztatach szkolnych, pracowniach szkolnych, placówkach kształcenia ustawicznego zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019, poz. 316 ze zm.). Dla konkretnego zawodu w podstawie programowej kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego określone są warunki realizacji kształcenia w zawodzie w których wymienione są niezbędne pracownie i ich wyposażenie oraz wyposażenie warsztatów. Kształcenie umiejętności praktycznych powinno przebiegać w trzech etapach – podstawowym, rozwojowym, specjalizującym.

Etap podstawowy powinien przebiegać w warsztatach, pracowniach ćwiczeń w formie usystematyzowanych ćwiczeń i pokazów obejmujących poznanie, kształtowanie i utrwalenie umiejętności elementarnych i czynnościowych. Jest to główny i zarazem najważniejszy etap. Nacisk powinien być kładziony na jakość wykonywanych czynności i właściwe postawy (układ ciała) przy wykonywaniu czynności. Na tym etapie następuje kształtowanie umiejętności.

Etap rozwojowy to doskonalenie nabytych umiejętności i rozszerzanie ich specjalistycznego zakresu. Powinien być realizowany w CKZ lub u pracodawców najlepiej jako działalność produkcyjna lub usługowa. Główny nacisk w tym etapie powinien być kładziony na wydajność z zachowaniem jakości wykonywanych czynności. Na tym etapie następuje nabywanie sprawności.

Ad3. Etap specjalizujący powinien przebiegać w zakładach pracy. Polega na doskonaleniu umiejętności złożonych w warunkach naturalnych. Powinien umożliwić kształtowanie nawyków zawodowych na stanowisku pracy. Uczeń ma możliwość doskonalenia KPS w warunkach produkcyjnych lub usługowych. Na tym etapie następuje kształtowanie nawyków.

Obecna jest tendencja realizacji zajęć praktycznych u pracodawców w formie kształcenia dualnego tzn. ze wszystkie trzy etapy są realizowane u pracodawcy. Pracodawcy na ogół nie dysponują stanowiskami ćwiczeniowymi dla uczniów na których najlepiej jest realizować etap podstawowy oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu mają mniejsze doświadczenie metodyczne w zakresie kształcenia zawodowego niż nauczyciele praktycznej nauki zawodu. Etap podstawowy uznawany za najważniejszy najlepiej żeby realizowany w warunkach szkolnych przez nauczycieli praktycznej nauki zawodu.

Proces nabywania umiejętności praktycznych wg. W. Okonia

W procesie nabywania umiejętności praktycznych według Okoni wyróżnia się pięć etapów:

1. Uświadomienie uczniom nazwy, naukowych podstaw i znaczenia danej umiejętności.
2. Sformułowanie na podstawie znanych uczniom wiadomości jednej lub więcej reguł działania.
3. Pokaz wzoru danej czynności – przez nauczyciela.
4. Pierwsze samodzielne czynności uczniów

5. Systematyczne i samodzielne ćwiczenia w posługiwaniu się umiejętnością, prowadzące do przekształcenia umiejętności w nawyk.

1. Uświadomienie uczniom i przez uczniów nazwy, naukowych podstaw i znaczenia danej umiejętności.

Ten etap stwarza uczniom możliwość zrozumienia naukowych podstaw i mechanizmu nabywania czynności, sprzyja koncentracji uwagi i wdraża ucznia do operowania nowymi pojęciami. Uczeń ma szansę uświadomić sobie jaki zakres wiedzy jest niezbędny do opanowania danej umiejętności.

2. Sformułowanie na podstawie znanych uczniom wiadomości reguł działania, które dotyczą danej umiejętności.

Są to pewne zasady, reguły, wskazania, przeciwwskazania itd.

Należy pamiętać, że mechaniczne wyuczenie reguł bez ich rozumienia, więcej przynosi szkody niż pożytku. Reguła, której źródłem jest wiedza, ma sens o tyle, o ile oświeśla uczniowi drogę działania i staje się jego rzeczywistą regułą postępowania.

3. Pokaz wzoru danej czynności.

Umożliwia uczniom bezpośrednią obserwację danej czynności, zabiegu itd. wykonywanej wzorcowo przez nauczyciela. Nauczyciel powinien umiejętnie kierować uwagę uczniów na poszczególne etapy, sekwencje danej czynności, tak aby uczniowie zrozumieli dlaczego ma ona przebiegać w ten a nie w inny sposób.

4. Pierwsze samodzielne czynności uczniów – ćwiczenia

Jest to decydujący etap w opanowaniu umiejętności. Na tym etapie uczniowie mogą popełniać błędy, toteż aby zapobiec powtarzaniu wadliwie wykonywanych czynności, a tym samym utrwalaniu się błędów, nauczyciel powinien stosować systematyczną kontrolę i korygować zauważone błędy.

Jednocześnie nauczyciel wdraża uczniów do przestrzegania reguł, do stałego konfrontowania własnych czynności z regułami aż do momentu, gdy działanie staje się poprawne i względnie sprawne.

5. Systematyczne i samodzielne ćwiczenia - prowadzą do przekształcenia umiejętności w sprawność.

W toku samodzielnych ćwiczeń po opanowaniu przez ucznia jednej trudności wprowadza się inne, które wymagają modyfikacji czynności by uczeń miał szansę osiągnąć biegłość w działaniu. Ważne jest przy tym, aby unikać automatyzowania samych czynności a kłaść nacisk na celowość działania i stosowanie reguł.

Zapraszam do części III artykułu w której podany będzie przykład kształtowania umiejętności praktycznych wg. Okonia.

Opracował:

Ryszard Kuliński

Konsultant ds. szkolnictwa zawodowego

Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku